

GNOSIS ALS INNERLIJKEE RELIGIE

GNOSIS ALS
INNERLIJKE RELIGIE

CRYSTAL SERIE 5

ISBN 90 6732 189 3

© 1997 ROZEKRUIS PERS - HAARLEM - NEDERLAND

Inhoud

WOORD VOORAF	7
1 WAT IS «GNOSIS»?	9
Gnosis als levende werkelijkheid	
2 DE WEG VAN DE GNOSIS	15
Ontvouwing van het ware menselijke wezen en de zelfoverwinning van de ik-gerichtheid in de kracht van de Gnosis, in het bijzonder door toepassing van de symboliek van de «Pistis Sophia», een oud gnostiek geschrift	
3 GNOSIS: DE GEOPENBAARDE MYSTERIËN	26
Verhouding van de antieke mysteriescholen tot de historische Gnosis	
4 DE GNOSTIEKE MYTHEN	32
De ervaring van de gnostieke mens in de vergankelijke wereld en zijn opgang in het onvergankelijke Rijk, voorgesteld door het «Apokryphon van Johannes», een in Nag Hammadi gevonden geschrift	
5 DUALITEIT, DOCETISME, WERELDONTVLUCHTING, ASCESE...	45
Eeuwenoude misvattingen omtrent de Gnosis	
6 DE GANG VAN DE GNOSIS DOOR DE GESCHIEDENIS	56
Gnosis is niet alleen een historische beweging, maar een Kracht, die in alle perioden van de mensheidsontwikkeling steeds opnieuw in het bewustzijn van de mensen doorbreekt	

7	GNOSIS ALS INNERLIJKE RELIGIE VERHOUDING TUSSEN GNOSIS EN CHRISTENDOM	69
8	GNOSIS, REVOLUTIE VAN DE ZIEL Het subjectieve beleven van de Gnosis door de leer- ling op het gnostieke pad	77
9	GNOSIS – BASIS VOOR DE NIEUWE MENS De processen in het menselijke systeem van de leerling op het gnostieke pad	84
10	DE AANWEZIGHEID VAN DE GNOSIS IN DE WERELD De werkzaamheid van een moderne gnostieke geestesschool	93
11	«DE KLOKKENMAKER» VAN GUSTAV MEYRINK Een voorbeeld voor de gnostieke weg in de moderne literatuur	99
12	GNOSIS EN DE MODERNE IDEOLOGIEËN De Gnosis als stralingswerkzaamheid roept de mensen wereldwijd op en nodigt hen uit tot reage- ren. Ongerijmde reacties op deze roep	111
13	GNOSIS IS UNIVERSELE WAARHEID Het doel van het gnostieke pad, in oorsprong aan- wezig in mensheid en kosmos	118

Woord vooraf

Dit boek over de Gnosis is een samenvoeging van artikelen die leerlingen van de Geestesschool van het Rozenkruis in de afgelopen jaren in het tijdschrift van deze School, «Pentagram», lieten verschijnen. Ieder artikel is een weerspiegeling van een individuele ervaring met de Gnosis als levende geestelijke werkelijkheid. Het geheel van de artikelen geeft daarom niet zozeer een systematisch-filosofische uiteenzetting over de Gnosis, als wel een beeld van het veelvoud van haar facetten: de historische en de moderne Gnosis, de Gnosis als geestelijke realiteit en als spirituele weg, zoals deze ook in de moderne Geestesschool van het Rozenkruis wordt gegaan. En doet zo'n benadering de Gnosis niet veel meer recht dan een systematisch behandelen? Want de Gnosis is een voortdurende werkzame realiteit, die de mens op ieder ogenblik roepen en aangrijpen kan, en die slechts begrepen wordt wanneer zij beleefd en geleefd wordt.

Wat is «Gnosis»?

*De mens kan zich de levende
werkelijkheid van de Gnosis
door de in zijn hart verborgen
«geestvonk» bewust worden.*

Gnosis, Grieks voor Kennis, Weten, is een levensnoodzakelijke ervaring, een spirituele weg waardoor het ware geestelijke wezen van de mens bewust en werkzaam wordt. Gnosis is dus primair een steeds levendige en actuele werkelijkheid, geen geloof in een wereldbeschouwelijk of religieus systeem, ook geen weten in de zin van informatie.

Gnosis is evenmin slechts een religieuze beweging uit het verleden. De levende werkelijkheid van de Gnosis kan aan de mens kenbaar worden door de in zijn hart verborgen «geestvonk», ja zij is ook deze «geestvonk», het ware wezen van de mens zelf; zij is de geestelijke wereld, – God –, waarin deze geestvonk ligt ingebed.

Kennis

Wordt deze geest- of lichtvonk, waarvan de oude gnostici spraken, in het hart van een mens werkzaam, dan wordt zo'n mens allereerst diep getroffen. Hij wordt door de «Kracht» van de Gnosis, van de Geest, wakker geschud. Hij ziet zijn leven en de wereld waarin hij leeft, sterker dan tot nu toe, plotseling met andere ogen. Hij verkrijgt zelfkennis.

Enerzijds erkent hij de vergankelijke zijde van zijn bestaan en zijn wezen: zijn door ik-gerichtheid bepaalde leven in een door ik-gerichtheid bepaalde wereld. Anderzijds ontdekt hij de onvergankelijke zijde van zijn bestaan: hij ervaart zichzelf als een onvergankelijk wezen. Hij voelt dat hij uit een geestelijke wereld afkomstig is en dat het zijn bestemming is bewust in deze geestelijke wereld te leven. Hij wordt zich bewust dat hij slechts dan naar deze bestemming toe kan groeien wanneer hij zijn ik-gerichtheid prijs geeft en zijn ware zelf laat openbloeien. De vergankelijke kant van zijn bestaan moet zich in dienst stellen van het onvergankelijke. Daaruit volgt onvermijdelijk een nieuwe levenshouding. Een proces van innerlijke verandering komt op gang. In het «Evangelie van de Waarheid» staat: «Zo is iemand die Kennis vergaart een wezen van boven. Wordt hij geroepen, dan luistert hij, antwoordt hij en wendt zich tot diegene die roept, stijgt naar hem op en begrijpt waarom hij geroepen wordt. En omdat hij nu weet, doet hij de wil van degene die hem geroepen heeft. Hij verlangt er slechts naar hem te behagen en wordt de rust deelachtig.... Wie zo herkent, weet waar hij vandaan komt en waar hij naar toe gaat. Hij weet als iemand die dronken was en weer nuchter geworden is. En terwijl hij zich naar zichzelf toekeert, brengt hij zijn zaken in orde.»¹

Gnosis als bevrijding

De Gnosis wordt door de gnosticus als bevrijding ervaren: hij wordt van de waan verlost dat deze vergankelijke wereld de eigenlijke wereld is. Daarom is de Gnosis een verlossingsleer die de zoeker bevrijdend inzicht schenkt. In tegenstelling tot de opvatting van vele schrijvers is Gnosis optimistisch denken en ervaren. Want de gnosticus bezit het innerlijke weten van de godsvonk in het eigen wezen, van het ware zelf dat uit het oorspronkelijke lichtveld van de goddelijke wereld afkomstig is en weer daar heen terug zal keren. De mens die

zich aan deze terugkeer wijdt, zal in het proces van transfiguratie opgaan, in het proces van heelwording van de levende, onsterfelijke ziel.

Vandaar dat de oude gnostici zeiden: «De mens is een gevallen god» die in deze wereld niet thuis hoort. Zijn oorspronkelijke vaderland is de andere wereld, die niet tot het zichtbare universum behoort. Dat is een fundamentele werkelijkheid, een oeroude waarheid, die zo oud is als de mensheid zelf: de waarheid van de twee van elkaar gescheiden natuurorden. De mens dwaalt met zijn microkosmische lichtvonk door de wereld van goed en kwaad en wordt onophoudelijk door de tegenstellingen gekweld.

Een van de belangrijkste ervaringen waar het pad van de Gnosis toe leidt en dat wenkt als het lichtende doel aan het einde van het grote zoeken, is de rust, de terugkeer naar het werkelijke evenwicht in en met God. Dat is niet de rust in de zin van op de bank gaan zitten na een vermoeiende dag. Deze rust betekent dat men in harmonie komt met de goddelijke beweging die uit de Gnosis stroomt. Degene die zich in deze stroming plaatst, kan door het kwade niet geraakt worden. Hij wordt boven zichzelf uit getild, opgeheven in het Andere. Goed en kwaad zijn opgelost in het Ene dat God is.

Gnosticisme

Gnosis als historische religieuze beweging, als het zogenaamde «Gnosticisme», is slechts één uitdrukkingsvorm van de levende, steeds actuele werkelijkheid van de Gnosis. Maar het gnosticisme is wel een bijzonder omvangrijke en typische uitdrukkingsvorm van de gnosis.

De Gnosis is overgeleverd in verschillende symbolische en filosofische systemen. Sinds men in 1945 bij Nag Hammadi in Egypte 53 gnostieke geschriften ontdekt heeft, is de

publieke belangstelling voor de Gnosis steeds toegenomen. Na de eerste volledige publicatie van de Nag Hammadi-teksten in het Engels (1977)² is een grote hoeveelheid verhandelingen over dit onderwerp verschenen. Het is geen toeval dat de Gnosis zeer veel harten sneller doet kloppen. Zij raakt de zoeker in het hart. Zij toont aan dat ook een totaal ander religieus denken bestaat dan hetgeen door de eeuwenlange heerschappij van kerk en in dogma's werd vastgelegd. In dit opzicht valt de belangstelling voor de Gnosis samen met de wereldcrisis, die tevens hand in hand gaat met de geestelijke crisis in het innerlijk van de mens.

Gnosis is een stralingskracht

Ook de historische Gnosis toont aan dat «Gnosis» in de eerste plaats een kracht is die als innerlijke kennis in de mens vrijgemaakt kan worden, een straling die ieder schepsel aanraakt en tot verwerkelijking van het Plan Gods aanspoort. In onze tijd breidt de gnostieke kracht zich, door verlichte mensen en concentraties van gnostieke straling in de vorm van krachtvelden, uit zoals dat in alle tijden het geval geweest is. Deze straling roept de mens en schenkt hem tegelijkertijd de kracht om op deze roep te antwoorden. De mensheid ervaart deze stralingskracht als uitnodiging om alle bindingen met achterhaalde structuren met betrekking tot religie, wetenschap, kunst en maatschappij te verbreken en nieuwe levensmogelijkheden te gaan zoeken. Wie echter deze weg herkent en ook wil gaan, heeft hulp van node. Want er zijn eenvoudigweg teveel tegenkrachten die de oude normen in de mensheid als geheel – alsook in ieder individueel – willen laten voortduren.

Daarom worden de bevrijdende mogelijkheden in een gnostiek krachtveld geconcentreerd, hetgeen door de activiteiten van een Geesteschool tot uitdrukking komt. De Geestes-

school van het Gouden Rozenkruis bezit een dergelijk krachtveld en zij staat als een vuurtoren in de branding van het geweld en van de ineenslopende dialectische waarden. Uit de wisselwerking tussen de stralingen van de Gnosis en de daarop antwoord gevende ontwikkeling van de Geesteschool ontstaat een dynamisch proces. Wie werkelijk wil kan op deze basis dwars door alle misverstand en tegenstand heen het doel van het leven – de geestmens – bereiken. De gnostieke essentie, die nu nog in zo vele geopenbaarde religies als onder een dikke omhulling verborgen ligt, wordt dan opnieuw geopenbaard en zal van de eenheid van alle bevrijde zielen getuigen. Uit deze eenheid zal een nieuwe mensheid voortkomen. Ondanks alle verschillen zullen dan allen naar dezelfde innerlijke verlichting streven, zal ieder de ander respecteren, zullen allen in eenheid en in innerlijke vrijheid in het eeuwige Licht ingaan.

De actualiteit van de Gnosis

Momenteel heerst er in de wereld een grote verwarring. De chaos neemt toe. Nog steeds streven velen ernaar het koninkrijk Gods op aarde op te richten en handelt men volgens een «wijsheid» die geen werkelijke wijsheid blijkt te zijn. De tijd is echter nabij waarin vele mensen zullen willen erkennen dat de eigen wijsheid niet voldoet. Alleen de innerlijk vrijgemaakte wijsheid, de Gnosis, kan de mens, over de grenzen van ruimte en tijd, van dood en leven uittillen, in het nieuwe, onstoffelijke leven.

Men kan de Gnosis afstandelijk beschouwen, als één van de vele historische bewegingen. Men kan haar ook afstandelijk als een van de vele filosofische, wereldbeschouwelijke systemen bezien en haar begrippen en symbolen proberen te verstaan. Maar dan zal men haar niet verstaan. Men kan haar slechts dán verstaan, wanneer men haar als steeds actuele,

geestelijke kracht erváárt, die in mens, mensheid én kosmos werkzaam is, en mens en kosmos tot haar bestemming aanspoort. Die bestemming is de hereniging met de goddelijke wereld die de mens als microkosmos in het duistere verleden verlaten heeft, waardoor hij zich aan het rad van geboorte en dood overgaf. Door met de kracht van de Gnosis de vergankelijke wereld te overwinnen, zal hij met zijn ware wezen, met de Gnosis, van het rad van geboorte en dood vrijkomen en weer in de goddelijke wereld, de Gnosis, kunnen binnengaan.

¹ Het «Evangelie van de Waarheid» in: *Over de kennis die verlicht*. Crystalserie dl. 3, Rozekruis Pers, Haarlem 1995.

² De Nag Hammadi bibliotheek in het Engels, Leiden 1977